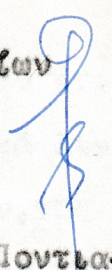
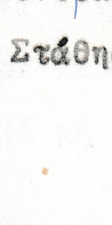

1
Λαογραφική Έκπομπή της "Ανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων"

Έκπομπή 31 (18-9-1974)

..... Σ Η Μ Α

• Ακούτε τήν λαογραφική έκπομπή της "Ανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων - Ποντιακή Ήχώ - που γράφει και επεμελείται ο Στάθης Ευσταθιάδης.

..... τό σήμα σβήνει

Όπως όλοι οί "Έλληνες, έτσι και οί Πόντιοι, έχουν συνδέσει από τά πανάρχαια χρόνια τήν ζωή και δραστηριότητά τους, τήν ύπαρξη και τήν εύτυχία τους μέ τή θάλασσα. Πέρα από τά μυθολογικά στοιχεία, τό γεγονός τόυτο επιμαρτυρείται από συγκεκριμένα ιστορικά περιστατικά.

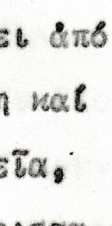
Τά παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου κατακτήθηκαν από τούς "Έλληνες κατά τήν προχριστιανική εποχή. Ή αρχή έγινε τόν 8ο πρὸ Χριστοῦ αἰώνα μέ πρώτους αποίκους στόν Πόντο "Έλληνες Μιλησίους. Έγινε ἡ Σινώπη, τά Κοτύωρα, ἡ Κερασούντα, ἡ Τραπεζούντα και άλλες πόλεις και κομποπόλεις στόν παραλιακό χῶρο τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Κατευθύνθηκαν οί "Έλληνες θαλασσομάχοι διά μέσου της Προποντιδος πρὸς τόν άγνωστο και άξενο, άφιλόξενο Πόντο. Έλυσαν τό μυστήριο του και διέλυσαν τούς φοβερούς μύθους και θρύλους γι' αὐτόν. Γρήγορα μεταβλήθηκε ἡ άγρια θάλασσα. Έγινε ἡμερη και φιλόξενη, Εὐξείνος Πόντος.

Μέσα στά φουρτουνιασμένα νερά της Μαύρης θάλασσας οί Πόντιοι θαλασσομάχοι άγωνίστηκαν σκληρά γιά τή δόξα της "Ελλάδος. Ή άξιωσύνη και ἡ γενναϊότητα τῶν θαλασσομάχων τούτων άπετέλεσαν τήν βασιική προϋπόθεση γιά τήν εξάπλωση τοῦ ελληνικοῦ πολιτισμοῦ και στήν ένδοχήρα τοῦ Πόντου.

• Ο λαϊκός ποιητής δρθώνει τήν ατσάλινη ψυχή του μέσα στις φουρτούνες της Μαύρης θάλασσας, τραγουδώντας ο ίδιος τή μοίρα του.

• Η θάλασσα φουρτούνα έτον κι' εγώ κολύμπ' έντοῦνα
τρί' ώρας έτσεγκλέσευα και φήν 'κ έπαρεφούνα

..... Λ Υ Ρ Ξ Τ Ρ Α Γ

Τό ναυτικό εμπόριο στόν Πόντο κατά τήν διάρκεια τῶν αἰώνων ἦταν πολύ ἀξιόλογο. Ὑπῆρχαν στόν Πόντο σπουδαῖα καί μεγάλα ἐμπορικά λιμένα, ὅπως τῆς Κερασούντας, Τραπεζοῦντας, Σαμψούντας, τῶν Κοτυώρων, τῆς Σινώπης καί ἄλλα, καθῶς καί ξακουστά ναυπηγεῖα. Ἡ δραστηριότητα τῶν Ποντίων ναυτηλεμένων ἔφτανε ὡς τήν κυρίως Ἑλλάδα καί πρὸ πέρα ἀνδ-
μη. Ἐπραγματοποιοῦντο ἐμπορικές ἐπικοινωνίας καί συναλλαγές μέ τή Ρωσία, τή Ρουμανία καί ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες.

Κατά τή ρωμαϊκή ἐποχή ἡ δραστηριότητα τῶν Ποντίων στή θάλασσα ἐξακολούθησε. Τό ἴδιο συνέβη καί στή βυζαντινὴ περίοδο. Ἀπὸ τόν 11ο ἕως τόν 15ο αἰῶνα παρατηρεῖται μιὰ ἰδιαίτερη ἐπικοινωνία τοῦ πον-
τιακοῦ ἑλληνισμοῦ μέ Κρήτες, Φράγκους καί Βενετούς καραβοκώρηδες, ποῦ φτάνουν στόν Εὐξείνιο Πόντο. Τούτῃ ἡ ἐπικοινωνία πραγματοποιεῖται κατ' ἀρχὴν μέ τόν ἑλληνισμό τοῦ Αὐτικοῦ Πόντου.

Στό ἀκόλουθο τραγούδι, ποῦ μᾶς μιλάει γιά θάλασσα καί γιά κά-
ποιον καραβοκώρη κρητικό, ἐπιμαρτυρεῖται τὸ γεγονός, ποῦ ἀναφέραμε
μόλις προηγουμένως.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Μέ τήν κατάκτηση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους
τῆς τετάρτης σταυροφορίας τὸ 1204 ἐμφανίζεται τὸ φράγκικο στοιχεῖο
στὸν χῶρο τῆς ἀνατολῆς. Παρέμεινε ἐκεῖ 57 χρόνια καί ἄφησε κάποια
ἔχνη τῆς παραμονῆς του, καθῶς φανερᾷ τὸ ἐπόμενο ποντιακὸ τραγοῦ-
δι, ποῦ μᾶς μιλάει γιά μιὰ φραγκοπούλα, ποῦ τὴν ἐρωτεύθηκε ἓνας Πόν-
τιος.

Μαγεύει ἡ φραγκοπούλα τὰ καράβια καί τὴ θάλασσα, μαγεύει καί
τὸν ξενιτεμένο Πόντιο.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Τὰ ποντιακά λιανοτράγουδα, ποῦ ἀναφέρονται στή θάλασσα καί τὴ
θαλασσινὴ ζωὴ, περιέχουν συνήθως καημούς καί νοσταλγίες. Ἀπὸ τὴν ἀει-
μνηστὴ ^{ἐμπεριέχουν} ~~ὁπερὲν νυντιέται~~ ^{χρόνιες} Εὐριδίκη Τσαχουρίνα ἀπὸ τὸ Πανόραμα Θεσ-
σαλονίκης, ἱμεραῖα τὴν καταγωγὴν, καταγράψαμε τὸ τραγούδι, ποῦ θά σᾶς
μεταδώσουμε τώρα.

Οι νιδνυφες στὴν Ἱμερα τοῦ Πόντου ἔχουν φτιάξει τοῦτο τὸ τραγούδι. Μὲ τοὺς στίχους του ἐφανερώσαν τὸν βαρὺ τους καημὸ, ποὺ προκαλοῦσε σ' αὐτές ἡ ξενιτεία τῶν ἀνδρῶν τους. Σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὸν γάμο τους οἱ ἄνδρες ξενιτεύονταν καὶ κινουσαν γιὰ τὴν ξενιτεία τὸν Μάρτη καὶ Ἀπρίλη καὶ ἦταν ἀγνωστο πότε θά ξαναγυρίσουν.

Μαρτί κινουῦν τὰ κότεργα, Ἀπρίλι τὰ καράβια

Τραγουδοῦ μὲ πόνο ἡ νύφη, ποὺ ἀμέσως μετὰ τὸν γάμο της ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν ἄνδρα της. Καὶ συνεχίζει...

Κινᾷ τῇ μάνας ἐμ' ὃ γαμπρόν, τῇ πεθερᾷς ἐμ' ὃ γυναικας

Δηλαδή: Μαζί μὲ τὰ καράβια φεύγει καὶ γαμπρός τῆς μάνας μου, ποὺ εἶναι ὁ γυνόικας τῆς πεθερᾷς μου καὶ ποὺ πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο πρόσωπο, τὸν ἄνδρα τῆς καταικαημένης νυφούλας, ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς τὴ μάνα της, ἀλλὰ καὶ πρὸς, τὴν πεθερά της.

Μάνα λελεύω τὸν γαμπρό σ'· κυρά μ' γουρπάν σὸν γυναικας σ'

(Ἡ ἀπαγγελία τῶν στίχων μὲ ὑπόκρουση λύρας)

. . . . ἡ λύρα σταματᾷ

Στὸ ἀκόλουθο δίστιχο ὁ λαϊκὸς ποιητὴς αἰσθάνεται τὸν πόνο του τόσο μεγάλο, ὥστε νὰ καλύπτει τὸ πλάτος τῆς θάλασσας. Μὲ τὰ δάκρυά του ἡ θάλασσα θά πλατύνῃ δύο φορές ἀπὸ ὃ, τι εἶναι.

Θάλασσα πλατυθάλασσα ὅλα τὰ νερά πίνεις

γιατί 'κὲ πίντς τὰ δάκρυα μ' ἀτόσον νὰ πλατύνῃς

Καὶ σὲ ἓνα ἄλλο ποντιακὸ δίστιχο ἡ σικηνή τοῦ ἀποχωρισμοῦ κοινὰ στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας περιγράφεται συγκλονιστικά.

Τὸ παπὸρ' ἔρθεν σὸ λιμάν', γιὰ τ' ἐμέν θ' ἄρματοῦται

μὴ λέτ' ἀτο τὴν κἀλη μου, θά κλαίῃ καὶ θά ματοῦται

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ὁ ἐρωτευμένος νέος τοποθετεῖ μὲ τὴν ποιητικὴ του φαντασία πολλές φορές τὴν ἀγαπημένη του μέσα στοὺς ἀφρούς τῆς θάλασσας. Ὁ ἴδιος εἶναι θαλασσομάχος καὶ τὰ αἰσθήματά του εἶναι συνυφασμένα μὲ τὸ ὕγρὸ στοιχεῖο.

Σὴ θάλασσας τὸν πέλαγον ἐγάπη μ' ἐκοιμοῦτον

καὶ σὸν βαθὺν τὸν ὕπνον ἀτς ἐμέναν ἐθυμοῦτον

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Καί όταν ήρθε ή τραγική ώρα του ξεριζωμού των 'Ελλήνων του Εύ-
ξεινου Πόντου τό έτος 1922, ή θάλασσα, ή Μαύρη θάλασσα δέν ξέφυγε από
τούς στοχασμούς της ποντιακής μούσας. Πρίν από χιλιάδες χρόνια τά έλ-
ληνικά καράβια μετέφεραν στέν τόπο τούς θαλασσομάχους "Ελληνας, οι
όποιοι είχαν εκπολιτίσει όλες τις γύρω περιοχές. Τώρα άλλα καράβια
μεταφέρουν τούς απογόνους των υπερόχων εκπολιτιστών στην αρχική τους
πατρίδα, την 'Ελλάδα, χιλιάδες πρόσφυγες επιβιβάζονται στα καράβια. 'Η
Μαύρη θάλασσα έχει φουσκώσει τά νερά της. 'Ο βόγγος από τά κύματά της
γοερό εκπέμπει θρήνο για τόν ξεριζωμό. Όμως, τά καράβια πρέπει να
ξεκινήσουν. Καί ή ποντιακή μούσα φάλλει.

Θάλασσα μαύρη θάλασσα μή γώσαι θερμόν
σὴν 'Ελλάδα,ν ἀχπιάσκουμες, χαμέλυνον δλίγον

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

(Μέ την αλλαγή του σκοπού σε ζωηρότερο ρυθμό)

Μεταδώσαμε σήμερα στην εκπομπή μας τραγούδια του ποντιακού λαού
για τη θάλασσα και τη θαλασσινή ζωή και αναφερθήκαμε σε ώρισμένους
ϊστορικούς και συναισθηματικούς δεσμούς του ποντιακού ελληνισμού με
τη θάλασσα του Εύξεινου Πόντου,

Κοντά σας και πάλι την ερχόμενη εβδομάδα την ίδια μέρα και ώρα.

. Σ Η Μ Α

'Ακούσατε την λαογραφική εκπομπή της Πανελληνίου 'Ενώσεως Ποντια-
κών Σωματείων Ποντιακή 'Ηχώ, που γράφει και επιμελείται ο Στάθης Εύ-
σταθιάδης.-

. τό σήμα σβήνει

Διά τό "καλώς έχειν"

'Ο υπεύθυνος επί των εκπομπών

Σύμβουλος της Π.Ε.Π.Σ.

